

บทที่ 4

เปรียบเทียบ สิ่งสัมบูรณ์ ของเฮเกิล และโยคจาร

“The problem is not “how to overcome the split,”
since the split stands for subjectivity, for the gap of negativity,
and this negativity is not a problem but a solution, it is already in itself divine.”

Slavoj Žižek, *Less than nothing*, p.110

ในบทนี้จะเป็นการเปรียบเทียบข้อมูลที่มีให้เห็นความคล้ายคลึงและแตกต่างของแนวคิด สิ่งสัมบูรณ์ ทั้งสองสำนัก จากการศึกษาในบทที่ 2 พบว่าแนวคิดเรื่องสิ่งสัมบูรณ์ของเฮเกิล มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ความคิดระหว่างค้ำกับเฮเกิล จากประเด็นการปฏิเสธแนวคิด อัจฉตักญาณผู้รู้ (Intellectual Intuition) ที่เป็นวิธีนิรนัยเชิงอุตรภาพ (Transcendental Deduction) บนฐานของตรรกศาสตร์แบบแผนของค้ำนท (Formal Logic) โดยเฮเกิลยกประเด็นเรื่องการรู้สัมบูรณ์ (Absolute Knowing) ในศาสตร์แห่งพิชานหรือปรากฏการณ์วิทยาของจิตวิญญาณ ขึ้นมาอธิบายแนวคิดสิ่งสัมบูรณ์ของตนว่าเป็นความจริงเชิงอภิปรัชญา ที่เป็นระบบของคร่อมวางอยู่บนฐานของตรรกศาสตร์แบบ เก็งความจริงหรือ ศาสตร์แห่งตรรกะ (Speculative Logic) ที่สะท้อนความหมายในประพจน์ การรู้สิ่งสัมบูรณ์คือการรู้ข้อจำกัด

และในบทที่ 3 พบว่าแนวคิดเรื่องสิ่งสัมบูรณ์ของโยคจารมีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ความคิดระหว่างปรัชญามัชฌิมิกะกับโยคจาร จากประเด็นการยืนยัน สวลักษณ์ะ หรือการมีภาวะของความจริงสูงสุด ที่รองรับข้อผิดพลาดอันเกิดจากความว่างก็ไม่มี (ศูนยตา) ในแนวคิดมัชฌิมิกะ สำหรับโยคจารปรากฏการณ์แห่งจิตประกอบด้วย ผู้รู้ ถูกรับรู้ และองค์รวม ที่สะท้อนออกมาจากแนวคิดตรีกายและไตรสวภาวะ สิ่งสัมบูรณ์หมายถึง อาลยวิญญาน ที่มีธรรมชาติแท้จริงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับการรู้ศูนยตาและการมีปณิธาน โพธิจิตในแนวคิดตาคตครรกะ มีธรรมชาติของความเป็นเช่นนั้นเอง (ตถตา) ที่สะท้อนความหมายในประพจน์ สังสารวัฏคือนิรวาณ

โดยภาพรวมสิ่งสัมบูรณ์ของเฮเกิลมีพัฒนาการจาก

1. ระบบแฟรงค์เฟิร์ต ช่วง 1797-1801

ในงานเรื่อง *Spirit of Christianity* เฮเกิลเริ่มพัฒนาแนวคิด จิตวิญญาณ (Geist) ขึ้นอย่างมีนัยสำคัญโดยได้รับอิทธิพลจากหลักการ โรแมนติกของเฮลเดอร์ลิน ที่ใช้วิธีอ้อมจิตญาณ (intuition) เพื่อเข้าถึงความจริงแบบองค์รวม ที่เกิดขึ้นจากความเข้าใจอย่างลึกซึ้งของบทกวีและงานศิลปะ อย่างไรก็ตาม เฮเกิลพัฒนาระบบการปรองดองบนแนวคิด ความรักและศาสนา อันเป็นรากฐานความตั้งใจแรกเริ่มการทำปรัชญาตั้งแต่ *Tübingen Fragment* ในประเด็น ศาสนาแห่งเสรีภาพ ที่มีอัตลักษณ์แบบ เต็มเต็ม (plerosis/ fulfillment) แบบอัตลักษณ์ของพระเยซูที่มีการดำรงอยู่ (being) สะท้อนความเป็นเอกภาพกับพระเจ้า

2. ระบบเยนา ช่วง 1801 -1807

ในงานเรื่อง *The Difference Between Fichte's and Schelling's System of Philosophy* เฮเกิลได้รับอิทธิพลศิลปะยุค โรแมนติกที่สัมพันธ์กับเชลลิ่ง เรื่องสารัตถะอนันต์หรือรูปย่อ “the in-itself” และได้รับอิทธิพลเชิงศีลธรรมที่สัมพันธ์กับฟิคเต้ เรื่องอัตตาจำกัดหรือรูปย่อ “the for-itself” ต่อมาในงานเรื่อง *Faith and Knowledge* เฮเกิลปฏิเสธแนวคิดอ้อมจิตญาณผู้รู้ ของคานท์ ฟิคเต้ และยาโคบิ ด้วยการพัฒนาแนวคิดสิ่งสัมบูรณ์ เพื่อสนับสนุนแนวคิดความรู้ในตัวเอง แบบองค์รวมหรืออัตลักษณ์แบบเอกภาพของเอกภาพและความไม่เป็นเอกภาพ

3. ระบบปรากฎการณ์วิทยา ช่วง 1807- 1817

ในงานเรื่อง *ปรากฏการณ์วิทยาของจิตวิญญาณ* เรียกอีกชื่อว่า *ศาสตร์ของประสบการณ์ของพิชาน* เฮเกิลนิยามสิ่งสัมบูรณ์ว่าหมายถึงมโนทัศน์ซบไลม์ (Sublime) เรียกว่า จิตวิญญาณที่สะท้อนการแสดงของความจริงที่เป็นระบบเท่านั้น เป็นองค์รวม (the whole) ทั้งสารัตถะ (substance) และอัตวิสัย (subject) ที่มีภาวะในและเพื่อตัวเอง (being in and for itself) คือมีการรู้ (knowing) และ เจตจำนง (willing)

4. ระบบสารานุกรม ช่วง 1817 – เสียชีวิต

ในงานเรื่อง *Science of Logic* สะท้อนระบบการใช้เหตุผลแบบ ศาสตร์แห่งตรรกะ ในงานเรื่อง *Element of the Philosophy of Right* เฮเกิลใช้กรอบแนวคิดสิ่งสัมบูรณ์แบบจิตวิญญาณไปอธิบายปรัชญาการเมืองเรื่อง สิทธิ และรัฐ และจัดทำสารานุกรมเรื่อง *Encyclopedia of the Philosophical Sciences in Outline* อย่างเป็นระบบองค์รวมที่มีองค์ประกอบเชิงอภิปรัชญาของพระเจ้า, วิญญาณและโลก ที่สะท้อนมาจากความรู้ของตรรกศาสตร์, ปรัชญาธรรมชาติ และปรัชญาจิตวิญญาณ

จิตวิญญาณของเฮเกิลสะท้อนความรู้ทางศิลปะของหลักโรแมนติก, ทางศาสนาของหลักศีลธรรมแบบคริสเตียน และทางปรัชญาหรือวิทยาศาสตร์ของหลักสมัยใหม่ในวิธีการแบบปรากฏการณ์วิทยาที่ศึกษาประสบการณ์ของพิชาน

ส่วนภาพรวมสิ่งสัมบูรณ์ของโยคจารเรียกว่า 8 คือ โปธิจิต แบบอาลยวิญญาณ หรือ พิชก่อกើบ กลียภูมโนวิญญาณ และวิญญาณทั้ง 6 โดยพบว่า วิญญาณ 5 ชนิดแรกสอดคล้องกับอายตนะรับสัมผัสทั้ง 5 ชนิดที่ 6 เป็นการสังเคราะห์อายตนะรับสัมผัสทั้ง 5 ก่อให้เกิดภาพประทับทางจิตที่จากจินตนาการ ชนิดที่ 7 เรียกว่า กลียภูมโนวิญญาณ เป็นการสำนึกรู้ตัวเอง/อัตพิชาน (self-consciousness) และชนิดที่ 8 เป็นการเข้าใจที่สัมบูรณ์แท้จริง มีสภาพเป็นวิญญาณบริสุทธิ์ หรือสัมปชัญญะบริสุทธิ์ ที่สรุปลงในแนวคิดแกนกลางเรื่อง ไตรสวภาวะ

1. ปริกัลปิตสวภาวะ หรือธรรมชาติแห่งการจินตนาการ หรือ ธรรมชาติที่ถูกสร้างขึ้น
2. ปรตันตรสวภาวะ หรือธรรมชาติที่อิงอาศัยกัน
3. ปรีนิยป็นนสวภาวะ หรือธรรมชาติที่เติมเต็ม

ด้วยข้อมูลข้างต้นตามความคิดของเฮเกิล ถึงสัมบูรณ์มีองค์ประกอบของ ศิลปะ ศาสนาและปรัชญาหรือวิทยาศาสตร์ที่สะท้อนของกรอบแนวคิด พิชาน, อัตพิชาน และสิ่งสัมบูรณ์ โดยสามารถนำมาเปรียบเทียบได้กับ สิ่งสัมบูรณ์ของโยคจารตามแนวคิด ไตรสวภาวะ ได้ดังนี้

สิ่งสัมบูรณ์ของเฮเกิล	สิ่งสัมบูรณ์ของปรัชญาโยคจาร
- พิชาน	- จินตนาการจากวิญญาณทั้ง 6
- อัตพิชาน	- การอิงอาศัยจากอัตพิชานของวิญญาณ 7
- สิ่งสัมบูรณ์	- สิ่งสัมบูรณ์จากวิญญาณ 8

ผู้วิจัยพบว่าประเด็น สภาวะจิต ของทั้งสองสำนักมีคล้ายคลึงกันเพราะ ระบบกระบวนการแบบ สวภาวะ หรือสวลักษณ์ะ มีภววิทยาแบบมีอยู่ในตัวเองและเพื่อตัวเอง (being in and for itself) มีความรู้ในตัวเอง (self-knowledge) และเปลี่ยนรูปร่างได้ (transformation) ทั้งสองแนวคิดแตกต่างจาก สิ่งในตัวเองที่ไม่ได้วางอยู่บน “เงื่อนไข” ใด ๆ ของแนวคิดเหตุผลบริสุทธิ์ (Pure Reason) ที่มีความจริงแท้เชิงอภิปรัชญาแบบ อุดรภาวะ (Transcendental) หรือ นูเมนาในแบบคานท์ และปรมัตต์/ศูนยตาในแบบ คุรุนาคารชุน ที่ปฏิเสธการมีอยู่ของสวลักษณ์ะแบบสิ่งสัมบูรณ์ โดยสิ้นเชิง

จากข้อมูลข้างต้น นำมาสู่การเปรียบเทียบกันในเรื่อง 1. อัตลักษณ์แบบองค์รวม
2. ระบบปรากฏการณ์วิทยาของพิชาน 3. แนวคิดอวิชชา 4. ความเรียบง่ายและความเป็นเช่นนั้นเอง

4.1 ความคล้ายคลึงของแนวคิด ถึงสัมบูรณ์ของเฮเกิลและโยคจาร

4.1.1 อัตลักษณ์แบบองค์รวม

การรับรองการมีอยู่ในตัวเองและเพื่อตัวเอง แบบสวภาวะ เป็นรากฐานของทุกสิ่ง เป็นการปฏิบัติแนวคิดในวิธีการแบบอชฌัตติกญาณผู้รู้ ที่เข้าถึงความจริงปรมาัตต์แบบอชฌัตติกภาวะ มาเป็นวิธีการแบบปรากฏการณ์วิทยา เพื่อเข้าถึงความจริงปรมาัตต์แบบสัมบูรณ์

แบบแรกเป็นการเข้าถึงความจริงแบบปฏิบัติเสขสวลักษณะ และยอมรับโครงสร้างแบบอชฌัตติกภาวะ ที่มีการแบ่งระหว่าง ปรากฏการณ์วิทยากับสิ่งในตัวเอง การรับรู้เชิงจินตนาการจึงเป็นไปได้แค่ภาพลวงตาหรือมายา เพราะสิ่งที่อยู่เหนือโลกรับรู้ไม่ได้

แบบหลังเป็นการเข้าถึงความจริงแบบรับรองสวลักษณะ ดังนั้นประสบการณ์ของจินตนาการ (ปริกัลปีตะ) อิงอาศัยแบบปรากฏการณ์วิทยา และวางอยู่บนฐานของสิ่งสัมบูรณ์ ยึดโยงกันระหว่าง อชฌัตติกภาวะกับอชฌัตติกภาพ (immanent)

ดังนั้นสำหรับปรากฏการณ์วิทยาสนใจศึกษาข้อผิดพลาดอันเกิดจากความไม่มี ฐานะสิ่งปรากฏของจินตนาการที่รับรู้ได้เชิงสุนทรศาสตร์ที่มีจิตวางตัวเองบนฐานของสิ่งสัมบูรณ์ ดังปรากฏในระหว่างค้ำกับเฮเกิล และจากจตุษ โภคิผู้ปรากฏการณ์แห่งจิต โดยเฮเกิลนิยามว่า สิ่งสัมบูรณ์หมายถึงจิตวิญญาณ ที่สะท้อนการแสดงของความจริงที่เป็นระบบเท่านั้น ส่วนโยคจารนิยามว่า สิ่งสัมบูรณ์หมายถึงอชฌัตติกญาณ อันเป็นจิตเดิมแท้ เป็นองค์รวม ที่มีธรรมชาติเป็นกระบวนการเช่นกัน

4.1.2 ระบบปรากฏการณ์วิทยาของพิชาน

ภาพลักษณ์ของระบบปรากฏการณ์วิทยาของปรัชญาทั้งสองสำนัก มีวิธีการที่คล้ายคลึงมาก คือ ศึกษาปรากฏการณ์วิทยาของประสบการณ์ในพิชาน สำหรับเฮเกิลเรียกว่า ประสบการณ์ของจิตวิญญาณ สำหรับโยคจารเรียกว่าไตรสวภาวะ ที่ประกอบด้วยวิญญาณทั้ง 8 ดังนี้

<p style="text-align: center;">วิภาษวิธี</p> <p style="text-align: center;">(A = บทตั้ง B = บทแย้ง C, D = บทตั้งเคราะห์)</p>	<p style="text-align: center;">ทฤษฎีไตรสภาวะ</p>
<p>A. พิชาน</p> <p>1. ผัสสะ-ความแน่นอน</p> <p>2. การรับรู้</p> <p>3. แรงและความเข้าใจ</p> <p>B. อัตพิชาน</p> <p>4. ความแท้จริงของ ตัวตน-ความแน่นอน</p> <p>C.(AA) เหตุผล</p> <p>5. แน่ใจและความแท้จริงของเหตุผล</p> <p>BB. จิตวิญญาณ</p> <p>6. จิตวิญญาณ</p> <p>CC. ศาสนา</p> <p>7. ศาสนา</p> <p>DD. การรู้สัมบูรณ์</p> <p>8. การรู้สัมบูรณ์</p>	<p>จินตนาการ (ปรกติสัตสภาวะ)</p> <p>1. จักขุวิญญาณ</p> <p>2. โสทวิญญาณ</p> <p>3. ฆานวิญญาณ</p> <p>4. ชิวหาวิญญาณ</p> <p>5. กายวิญญาณ</p> <p>6. มโนวิญญาณ</p> <p>การอิงอาศัย (ปรัตินตรสภาวะ)</p> <p>7. กติยภูมิโนวิญญาณ</p> <p>สิ่งสัมบูรณ์ (ปรินิษยป็นนสภาวะ)</p> <p>8. อาลยวิญญาณ</p>

ตัวของประกอบของระบบปรากฏการณ์วิทยาทั้งสองสำนัก พบความคล้ายคลึงในรูปแบบของสิ่งสัมบูรณ์ของเฮเกิลที่ประกอบด้วยศิลปะ ศาสนาและปรัชญา

สิ่งสัมบูรณ์ของเฮเกิล		สิ่งสัมบูรณ์ของปรัชญาโยคจาร
<p>- พิชาน</p> <p>- อัตพิชาน</p> <p>- สิ่งสัมบูรณ์</p>	<p>- ศิลปะ</p> <p>- ศาสนา</p> <p>- ปรัชญา</p>	<p>- จินตนาการ</p> <p>- การอิงอาศัย</p> <p>- สิ่งสัมบูรณ์</p>

โดยแกนกลางของระบบปรากฏการณ์วิทยา คือแนวคิดอัตพิชาน ซึ่งเดิมทีในฝั่งตะวันตก สะท้อน “เงื่อนไขความเป็นไปได้ของความรู้” แบบการตัดสินเชิงสังเคราะห์ก่อนประสบการณ์ ที่ได้จากการประนีประนอมระบบปรัชญาระหว่าง ประสบการณ์นิยม (a posteriori) กับเหตุผลนิยม (a priori)

	A priori	A posteriori
Analytic	Analytic a priori (Rationalism)	Analytic a posteriori
Synthetic	Synthetic a priori (Idealism)	Synthetic a posterior (Empiricism)

ส่วนในฝั่งตะวันออกสะท้อน “เงื่อนไข 4 อย่าง หรือจตุษ โกฎิ” (Tetra-lemma/ The four alternatives/ The four corners = Catuskoti) อธิบาย ข้อผิดพลาดทั้ง 4 ดังนี้

นั่นเป็นภาวะ เป็นโกฎิที่ 1 บทตั้งยืนยัน หรือ นั่นไม่ใช่ภาวะ เป็นโกฎิที่ 2 บทตั้งแย้งปฏิเสธ หรือนั่นภาวะและไม่ใช่ภาวะ เป็นโกฎิที่ 3 เป็นบทตั้งโดยการรวมโกฎิที่ 1 และ 2 เพื่อสร้างข้อเลือกที่ 3 หรือ นั่นเป็นภาวะก็ไม่ใช่ ไม่ใช่ภาวะก็ไม่ใช่ เป็นโกฎิที่ 4 บทตั้งที่ปฏิเสธทั้งหมด

ทั้ง “เงื่อนไขความเป็นไปได้” และ “เงื่อนไขทั้ง 4” ของค้ำันท์และครุณาการชุน สามารถรับรู้สิ่งปรากฏที่เป็นความจริงเชิงปรากฏการณ์เท่านั้น ไม่สามารถรับรู้สิ่งในตัวเอง (นุเมนาและศุนยตา) ที่เป็นความจริงปรมัตถ์ที่เข้าถึงได้ด้วยอชฌตักญาณเท่านั้น และสิ่งปรากฏที่อยู่ในปรากฏการณ์เป็นได้เพียง จินตนาการ หรือภาพลวงตา

แนวคิดอัตพิชาน แบบเดิมเป็นธรรมชาติของการอิงอาศัย ไม่ได้วางอยู่บนรากฐานของ สวลักษณ์ะใด ๆ และการใช้ “เงื่อนไข” เชิงเหตุผลไม่สามารถเข้าถึงความจริงระดับปรมัตถ์ได้ในทางตรงข้ามกับระบบปรากฏการณ์วิทยา อัตพิชานเป็นจุดร่วมที่ปรองดอง จินตนาการ, การอิงอาศัย และ สิ่งสัมบูรณ์เข้าด้วยกัน

4.1.3 แนวคิดอวิชา

แนวคิดอัตพิชานเป็นแกนกลางของแนวคิดการอิงอาศัยในกระบวนการของทั้ง 2 ปรัชญา โดยระบบแบบปรากฏการณ์วิทยา จินตนาการ ที่เป็นภาพลวงตา อิงอาศัยกับความจริงปรากฏการณ์ และความจริงสูงสุดในภาพตัวแทนของเบื้องลึกของจิตวิญญาณ ความไม่รู้ในประสบการณ์ของพิชาน สำหรับ เฮเกล เรียกว่า พิชานที่ไม่เป็นสุข (unhappy consciousness) ที่สะท้อนประสบการณ์ของความแปลกแยก สำหรับ โยคาจารเรียกว่า สังสารวัฏ ที่สะท้อนประสบการณ์ของความทุกข์

อัตพิธานของเฮเกิล พัฒนาขึ้นมาจากอัตพิธานของค่าน้ำในแนวคิด คำสั่งเด็ดขาด (imperative judgment) ซึ่งเป็น คติพจน์ (maxim) แบบชุดคำสั่ง ที่สะท้อนถึงเงื่อนไขการตัดสินเชิงสังเคราะห์ก่อนประสบการณ์ เหตุผล (Reason) แยกออกจากสุนทรียศาสตร์ที่มีมโนทัศน์ซัปไลม์อย่างสิ้นเชิง ทั้ง ๆ ที่ใน Faculty ของมโนทัศน์ซัปไลม์ คือ เหตุผล (Reason) กับ จินตนาการ (imagination) และค่าน้ำเองเป็นผู้เสนอแนวคิด จินตภาพทางการผลิต (productive imagination) อันเป็นแนวคิดแบบแท้จริง ดังนั้น อัตพิธานของค่าน้ำจึงคัดแยกแนวคิดที่ไม่เป็นเหตุผลออก และลดทอนเหลือเพียงเหตุผลบริสุทธิ์ ที่เป็นเรื่องจิตสำนึกล้วน ๆ ดังนั้น อัตพิธานของค่าน้ำจึงไม่มีส่วนผสมของความรู้สึกและความปรารถนา ที่เป็นเรื่องจิตได้สำนึกเลย

ในทางตรงกันข้าม เฮเกิลยืนยันว่า อัตพิธานคือความปรารถนา มีเจตจำนง ดังนั้น นอกจากเรื่องจิตสำนึกแล้ว อัตพิธานยังรวมไปถึงเรื่องจิตได้สำนึกด้วย จิตวิญญาณของเฮเกิลจึงสามารถรับรู้ได้เพราะจินตภาพทางการผลิตของมโนทัศน์ซัปไลม์ ดังนั้นตรรกวิทยาของเฮเกิลจึงไม่แปลกแยกจากเงื่อนไขเชิงสุนทรียศาสตร์ ความเข้าใจที่เกิดจากการรับรู้จึงสามารถยกระดับและพัฒนาการได้ด้วยวิภาษวิธีแบบ Aufhebung/ sublate ในศาสตร์แห่งตรรกะ ที่สะท้อนว่าอัตพิธานโดยสารถะแล้วคือกระบวนการเปลี่ยนรูปร่างของสิ่งสัมบูรณ์ ที่แสดงออกมาในภาพตัวแทนของจิตวิญญาณ

ส่วนในโยคาจาร ผู้วิจัยพบว่าแนวคิดเรื่องตรีกาย ในแนวคิดสัมโโลกาย มีรากฐานสำคัญเป็น สิ่งเดียวกันแต่จากมุมมองที่ต่างกันของแนวคิด ธรรมกาย ดังนั้นในการอิงอาศัยหรือปรต้นตรสภาวะ จิตที่เศร้าหมอง (กลียภุมโนวิญญาณ) ที่เป็นแกนกลางของแนวคิดไตรสภาวะเป็นฐานคิดของสังสารวัฏ โดยประตันตระเป็นทั้งมิติปริกัลปิตะ (จินตนาการ) และปรินิษปันนะ (สิ่งสัมบูรณ์) การมีลักษณะผู้รู้ ถูกรับรู้และองคร่วมนี้ อาลยวิญญาณจึงเปรียบเทียบกับภวังคจิต มีเรื่องจิตได้สำนึกเข้ามาเกี่ยวข้อง ตรงแกนกลางของกระบวนการ เมื่อเกิดการพลิกหมุน อาลยวิญญาณ จึงเกิดการถอนราก อาลยะ สะท้อนการบรรลุนิพพาน กล่าวอีกอย่าง สังสารวัฏกับนิรวาณโดยสารถะแล้วจึงเป็นเช่นเดียวกัน

อัตพิธานกับการอิงอาศัย เป็นการปฏิรูปที่รากฐานกระบวนการของตรรกศาสตร์แบบแท้จริง ที่ความแตกต่างจากตรรกศาสตร์แบบแผน ในขณะที่ตรรกศาสตร์แบบแผนมองเห็นจินตนาการเป็นข้อผิดพลาด เป็นปัญหา และไม่ใช่วิธีการเข้าถึงความจริง ในทางตรงข้ามตรรกศาสตร์แบบแท้จริง ความจริงกลับมองเห็นว่าข้อผิดพลาด หรือ ความไม่มี (negativity) ไม่ใช่ปัญหาแต่เป็นทางออกของ เทวภาพ (divinity) ในแนวคิด Kenosis และ สัมโโลกาย (ตรีกาย) ที่เป็นกุญแจของกระบวนการความไม่มีของความไม่มี

ตรรกศาสตร์แบบแผนให้ ความไม่มีเชิงลบ (นูเมนา, ศูนย์ตา) ที่วิธีการทั่วไปขึ้นมาเรียกว่า การนิรนัยเชิงอุปนัย แบ่งแยกความจริงออกเป็น 2 ระดับ คือระดับปรากฏการณ์และระดับปรมาัตถ์ แล้วลดทอนความจริงระดับปรากฏการณ์ลงเหลือเพียง ภาพลวงตา นั่นคือปราศจากสาระดี เพราะ เกิดจากปัจจัยที่อิงอาศัย แล้วสร้างความย้อนแย้ง โดยการยกระดับความจริงปรมาัตถ์ไปเป็นความจริงเหนือโลกที่เป็นเรื่องลึกลับ

ตรรกศาสตร์แบบแก่งความจริงเป็นปรากฏการณ์วิทยา จึงมีแนวคิดเชิงจินตภาพ ที่ยึดโยงปรากฏการณ์เข้ากับความจริงสูงสุด รากฐานเชิงจินตภาพ มีความคิดสร้างสรรค์ (จินตภาพเชิงการผลิต) สะท้อนออกมาในความแตกต่างของแนวคิดเรื่อง อัถพิชาน และความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นเรื่องเรียบง่าย ชรรมา

4.1.4 ความเรียบง่าย และ ความเป็นเช่นนั้นเอง

ปรากฏการณ์ของจิตเป็นเรื่องธรรมดาของการปฏิรูประดับฐานราก (transformation at the base) ของสภาวะจิตที่ สะท้อนการมีอยู่ของสิ่งสัมบูรณ์ในอวิชา ว่าเป็นความเรียบง่าย ความเป็นเช่นนั้นเอง

โดย ปรากฏการณ์วิทยาของจิตวิญญาณ ของเฮเกลอธิบายแนวคิดการแสดงสปีริต ที่จัดอยู่ในที่มาของความรู้แบบวิวัฒน์ (revelation) ที่ปรองดองความคิดแบบอนันต์ ประสานกลมกลืนกับความแตกต่าง/ ความแตกแยก/ไม่ลงรอย อันเป็นความคิดแบบจำกัดแบบ Aufhebung/ sublate ในประสบการณ์ของจิตวิญญาณในเชิงศาสนา กับประสบการณ์การแสดงสปีริตในเชิงปรัชญา

ประพจน์ รู้สิ่งสัมบูรณ์คือการรู้ข้อจำกัดจึงเป็นที่ตั้งของกระบวนการปรองดอง ที่เรียกว่า การแสดงสปีริต ที่มีเหตุผลเรียบง่าย และเป็นเช่นนั้นเอง ดังที่แสดงในภาพตัวแทนของการเสียสละตนเอง พระเยซูที่รู้ภาวะเบื้องต้นของจิตวิญญาณ ในความตายของพระเจ้า เพื่อการเสียสละอันศักดิ์สิทธิ์ (divine sacrifice) และความตายของนักปรัชญา ผู้รู้ความแปลกแยก (Alienation/ Entfremdung) ว่าอชฌัตติกญาณเกี่ยวกับพระเจ้า เป็นเช่นเดียวกันกับ การแสดงสปีริต (Externalization/ Entäusserung)

สำหรับโยคจาร มีปรตันตรสวภาวะเป็นแกนกลางของแนวคิดไตรสวภาวะ บรรจุแนวคิดสังสารวัฏคือนิรวาณ ที่ตรงกันกับ สัมโลกภายในแนวคิดตรีกาย ดังนั้นธรรมชาติที่เป็นจินตนาการ มีความสัมพันธ์กับนิรมาณกาย จึงเป็นองค์รวมที่วางอยู่บนฐานของโพธิจิต หรือ ตถาคตรรณะ หรือธรรมกายที่เปิดเผยตนเองออกมาในรูปร่างมนุษย์ เช่นมาเป็นพระพุทธเจ้าที่อวตารลงมาโปรด เป็นสัมโลกภายในตามปณิธานของโพธิสัตว์ ที่เผชิญหน้ากับสังสารวัฏเพื่อ ตระหนักรู้ในตถตา ความเป็นเช่นนั้นเอง

เฮเกล		สภาวะจิต	โยคจาร	
พิชาน	ศิลปะ		จินตนาการ การอิงอาศัย สิ่งสัมบูรณ์	ปรกติปิดสภาวะ
อัตพิชาน	ศาสนา	ปรตันตรสภาวะ		สัมโภคกาย
จิตวิญญาณ	ปรัชญา	ปรินิษยป็นนสภาวะ		ธรรมกาย

4.2 ความแตกต่างของแนวคิด สิ่งสัมบูรณ์ของเฮเกลและโยคจาร

ผู้วิจัยพบว่าสิ่งสัมบูรณ์ทั้งสองมีความคล้ายคลึงกันของ อัตลักษณ์แบบองค์รวมแบบ สภาวะ ทำให้เกิดความสัมพันธ์กันทั้ง อุดรภาพและอัปถนรภาพ ที่แสดงในระบบปรากฏการณ์- วิทยาของพิชาน ซึ่งปฏิรูปแนวคิดอัตพิชานที่อิงอาศัยทั้งกับจินตนาการที่เป็นการรับรู้ความทุกข์ อันเป็นฐานของความแปลกแยกและสังสารวัฏ และอิงอาศัยกับสิ่งสัมบูรณ์ที่เป็นฐานของ ความหลุดพ้นในการแสดงสปีริตและนิรวาน เป็นการรับรู้ ความเรียบง่าย และ ความเป็นเช่นนั้นเอง

อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างของแนวคิดสิ่งสัมบูรณ์ ปรากฏในเชิงคุณค่า ในสัญลักษณ์ที่ สรุปลงในแนวคิดสิ่งสัมบูรณ์แตกต่างกัน ดังนี้

สำหรับเฮเกล สัญลักษณ์ของสิ่งสัมบูรณ์ คือ ต้นไม้แห่งเสรีภาพ ตามภาพลักษณ์ของ “จิตวิญญาณโลก”

สำหรับโยคจาร สัญลักษณ์ของสิ่งสัมบูรณ์ คือ ต้นไม้แห่งโพธิ์ ตามภาพลักษณ์ของ “พระโพธิสัตว์”

ต้นไม้แห่งเสรีภาพสะท้อน แนวคิดจิตวิญญาณที่แสดงประสบการณ์ของ “ปรัชญาหรือ วิทยาศาสตร์แห่งเสรีภาพ” ที่ปรองดองกับแนวคิดจิตวิญญาณที่สะท้อนประสบการณ์ของ “ศาสนาแห่งเสรีภาพ” ตั้งแต่เริ่มต้นการทำงานปรัชญา เฮเกลวางรากฐานแนวคิด “ความรัก” ไว้ใน แกนกลางของแนวคิดจิตวิญญาณ ที่มาจากกระบวนการปรองดองเชิงศาสนา (ศาสนาธรรมชาติ, ศาสนาของศิลปะ, ศาสนาแห่งการวิวัฒน์) “ความรักในการครภาพ และการให้อภัย” เป็นกฎเชิงศีลธรรม ที่สนับสนุนหลักการปรองดอง “ถึงแม้คุณจะไม่สามารถรักศัตรูของคุณ ได้ อย่างน้อยที่สุด จงเคารพในความเป็นมนุษย์ของพวกเขา” กฎศีลธรรมคือ กฎสากลในเชิงศาสนา

อย่างไรก็ตาม กฎศีลธรรม เชิงศาสนาสะท้อนแนวคิดพิชานแบบ คำสั่งเด็ดขาด แสดงตัว เป็น “เงื่อนไขสากลที่มีมาก่อนปัจเจกบุคคล” ที่รับรองโดย ความจริงสูงสุดเป็นปรมาตม์ที่รับรู้ไม่ได้ ตรวจสอบไม่ได้ เป็นเงื่อนไขที่ถูกสร้างขึ้นจากกลุ่มผู้รู้เหตุผลบริสุทธิ์ โดยศรัทธาและปัญญา สามารถเปิดเผยความจริงแท้เบื้องบนมาสู่เงื่อนไขในโลก เป็นกฎสากลเพื่อเป็นกฎสากล เป็นเรื่อง

เกี่ยวกับพระเจ้าในที่รู้ได้ด้วยอชฌัตติกญาณเท่านั้น เงื่อนไขจึงกำหนดหน้าที่ให้อัตบุคลพึงกระทำตามไปโดยปริยาย

เงื่อนไขดังกล่าวทำงานได้ดีในเชิงศาสนาในช่วงเวลาหนึ่ง แต่ต่อมาจิตวิญญาณที่วางอยู่บนรากฐานของความรักและกฏศีลธรรม ถูกตั้งคำถามถึงความเป็นสิ่งในตัวเอง ที่สะท้อน “อตดา” ที่เป็น นิรันดร์ คงที่ไม่เปลี่ยนแปลง ความขัดแย้งดังกล่าวเกิดขึ้นเพราะ วิทยาศาสตร์เองก็มีเงื่อนไขสากลเช่นกัน แต่ต่างกันตรงที่ เงื่อนไขดังกล่าวไม่ได้มีรากฐานมาจากความรัก แต่มีรากฐานมาจากเสรีภาพ เงื่อนไขดังกล่าว เป็นกฎเชิงวิทยาศาสตร์ที่ทุก ๆ คนรับรู้ได้ ตรวจสอบได้ เปลี่ยนแปลงได้ เพราะเป็นความจริงปรากฏการณ์ที่สังเกตได้ เป็นเรื่องทางโลก ไม่มีการแบ่งระดับปรมาตม์

วิทยาศาสตร์แห่งเสรีภาพ จึงแตกต่างจาก ศาสนาแห่งเสรีภาพ ตรงที่ยกระดับแนวคิดเรื่องความรักที่อยู่ในรูปแบบที่จำกัด ขึ้นมาสู่ความรักในรูปแบบที่ไม่จำกัด ที่เรียกว่า “มิตรภาพ” เฮเกล จึงวางรากฐานแนวคิด “เสรีภาพ” ไว้ในแกนกลางของแนวคิดจิตวิญญาณ ที่มาจากกระบวนการปรองดองเชิงวิทยาศาสตร์ อย่างไรก็ตาม แนวคิดเสรีภาพนี้พัฒนามาจากการทำลายบางสิ่งและรักษาบางสิ่งของแนวคิดความรัก มิตรภาพจึงเป็นสิ่งที่รับรู้ได้ และไม่มีระดับปรมาตม์และปรากฏการณ์ ดังนั้น กฎหรือเงื่อนไขทางวิทยาศาสตร์ ใคร ๆ ก็เข้าถึงได้

ต้นไม้แห่งเสรีภาพ จึงสะท้อนกฎหมายบ้านเมืองที่มีเงื่อนไขของ เสรีภาพ ในแกนกลางของแนวคิดจิตวิญญาณที่วางอยู่บนฐานของวิทยาศาสตร์และเติมเต็มสิ่งที่ขาดหายไปในกระบวนการปรองดองของกฏศีลธรรมที่มาจากแม่แบบอชฌัตติกญาณ เสรีภาพจึงเป็นหลักการปรองดองตามแนวคิด “มิตรภาพ” ที่เป็นมีความสัมพันธ์แบบฉันในเรา เราในฉัน ไม่ใช่ “ความรัก” แบบพระเจ้าไม่ได้แบ่งระดับศีลธรรมออกเป็นนาย-ทาส แต่เป็นแบบศักดิ์ศรีของมนุษย์ที่มีการยกระดับขึ้นมาเป็นศีลธรรมแบบเท่าเทียมของสิทธิที่จะมีชีวิตของสิ่งมีชีวิต เพราะจิตวิญญาณไม่ใช่ของปัจเจก และไม่ใช่สิ่งเฉพาะของใคร จิตวิญญาณจึงเป็นของสาธารณะ การกลายเป็นองค์กรประชานิยมจึงเป็นความจริงเชิงปรากฏของความแปลกแยกที่รับรองการมีอยู่ของการปรองดอง และการรับรู้ความแปลกแยกอย่างหมดเปลือก ตามสิ่งปรากฏที่เป็นสิ่งปรากฏ การรู้สัมบูรณ์ จึงเป็นการรู้วิธีการแสวงหาความรู้ ที่มีความหมายถึงการเสียดสี ที่ทำลายผลประโยชน์ปัจเจกและรักษาผลประโยชน์ของสาธารณะ อันเป็นสารัตถะที่แท้จริงในตัวเองและเพื่อตัวเองของจิตวิญญาณ โลก

สำหรับ โยคาจารย์ต้นไม้แห่งโพธิ์สะท้อน โพธิ์จิตตามแนวคิดจิตวิญญาณที่แสดงประสบการณ์ ตั้งมั่นในมหากรุณาของตถาคตตรรก ด้วยความรู้ติดตามและการมีปณิธาน โพธิ์สัตว์ มีความตื่นตัวในความยินดีที่จะศึกษาและปฏิบัติ เพื่อที่จะช่วยเหลือสรรพสัตว์ในการพัฒนาวิปัสสนากัมมัฏฐาน ที่จะนำไปสู่การเห็นสิ่งต่าง ๆ ตามที่มันเป็น ผู้การตรัสรู้ พันทุกข์ถึงสุข สู่อะณูจิตแห่งความมีคณทางศีลธรรมและอวิชา

ด้วยเหตุนี้ สรรพสัตว์จึงมี โภจิจิตตามแนวคิดอัตพิชานของโยคจาร ที่สะท้อนคำสอน ตรีกายเรื่องสัม โภคกาย ที่อธิบายการยึดโยงทั้งนิรมานกายและธรรมกาย ว่ามีความสอดคล้องกับ ธรรมชาติการอิงอาศัยของกสิณภูมิ โภจิจิตตามแนวคิดโยทังทั้งธรรมชาติของจินตนาการและ ธรรมชาติของ สิ่งสัมบูรณ์เข้าด้วยกัน ธรรมกายจึงไม่เป็นเพียงรูปแบบในอุดมคติเท่านั้น แต่ยังเป็น รูปแบบที่ปรากฏขึ้นจริง ในมิติทางกายภาพและปัญญา เป็นสองด้านของสังสารวัฏ กับนิรวาณ ธรรมกายจึงไม่ใช่เรื่องศักดิ์สิทธิ์เหนือ โลก แต่เป็น สิ่งเรียบง่ายธรรมดาที่เป็นกลางคือ ปรากฏทั้งอุตรภาพและ อัภันตรภาพ

แม้ว่าหลักพุทธศาสตร์ของโยคจารจะให้คุณค่ากับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสรรพสัตว์ ที่มีสิทธิในการตรัสรู้ได้อย่างเท่าเทียมกัน เพราะมีราตุรู้ เป็นอาลยวิญญาณอันเป็นบางอย่างที่ชอบอยู่ ภายในซึ่งเป็นเชื้อหรือพันธุ์แห่งความเป็นตถาคต แต่อย่างไรก็ตาม ความเห็นของผู้วิจัยพบว่า สัญลักษณ์ต้นไม้แห่งโพธิ์ สะท้อนกฎเชิงศีลธรรม มากกว่ากฎหมายบ้านเมือง กฎเชิงศีลธรรมขึ้นอยู่กับ การตกลงกันของสถาบันสงฆ์ ส่วนกฎหมายบ้านเมืองขึ้นอยู่กับ การตกลงร่วมกันของสังคมแบบ ฆราวาส ประกอบกับแนวคิดเสรีภาพที่ไม่สามารถยอมรับได้ว่าเหมือนกันระหว่างพระสงฆ์กับ ฆราวาส ดังนั้นกฎศีลธรรมจึงไม่มีความจำเป็นต้องกลายเป็นกฎหมายบ้านเมืองที่เป็นเรื่องทาง โลก

โดยสรุปแม้ว่าต้นไม้ทั้งสองจะเป็นภาพตัวแทนกระบวนการองค์รวมในสิ่งสัมบูรณ์ เหมือนกัน แต่เส้นแบ่งของความสัมพันธ์กับความจริงในรูปแบบวิทยาศาสตร์และศาสนา มีความแตกต่างที่ปฏิเสธไม่ได้ ในขณะที่เฮเกลมุ่งสร้าง นวัตกรรมทางกฎหมาย ที่เป็นหลักการ คำสั่ง ข้อบังคับ ที่รองรับ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค โดยสร้างความตระหนักรู้ใน ข้อผิดพลาด (first negation) ของกฎหมาย ที่สร้างความขัดแย้งต่อสิทธิและเสรีภาพของพลเมือง เพื่อนำไปสู่กระบวนการปรองดองความขัดแย้ง (negation of negation) และพัฒนากฎหมายที่ บกพร่องให้มีความเป็นสากลและเป็นสาธารณะ แต่ปรัชญาโยคจารเป็นหลักคำสอนแบบ กฎศีลธรรม ที่มาจากความสมัครใจของผู้ปฏิบัติ เป็นหลักธรรมที่ตั้งอยู่บนทางสายกลาง และแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับหลักกฎหมาย